

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Навчально – методичний посібник
для практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

“АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ”

Харків

2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Навчально – методичний посібник
для практичних занять та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

“АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ”

галузь знань - 0304«Право»
спеціальність - 8.03040101 - «Правознавство»
освітньо-кваліфікаційний рівень -«магістр»

Затверджено *вченою* *радою* *університету*
(протокол № від *р.)*

Харків

2016

Навчальне видання

Навчально – методичний посібник
для практичних занять та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

“АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ”

У к л а д а ч і : КОМАРОВ Вячеслав Васильович
ЦУВІНА Тетяна Андріївна

Навчально – методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи з **навчальної дисципліни “Альтернативні форми розгляду цивільних справ”** / Уклад.: В.В. Комаров., Т. А. Цувіна – Х.: Нац. юридичний ун-т, 2016. – с.

У к л а д а ч і : В.В. Комаров
Т. А. Цувіна

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 2016 р.)*

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Альтернативні форми розгляду цивільних справ» включає поняття про альтернативного розгляду цивільних справ як окремої форми захисту невизнаних, порушених та оспорюваних прав, свобод та інтересів, принципи альтернативного розгляду цивільних справ, класифікацію, особливості та порядок розгляду цивільно-правових спорів за допомогою окремих форм альтернативного вирішення цивільно-правових спорів, зокрема третейського судочинства, міжнародного комерційного арбітражу, медіації, мед-арбу тощо.

Вивчення курсу скеровано на засвоєння студентами значення основних категорій альтернативного розгляду та вирішення цивільно-правових спорів, змісту процесуальних інститутів, оволодіння навичками правильного тлумачення норм цивільного процесуального права та практичного їх застосування при розгляді конкретних цивільно-правових спорів за допомогою окремих форм альтернативного вирішення цивільно-правових спорів, набуття досвіду аналітичної роботи.

Навчальна дисципліна «Альтернативний форми розгляду цивільних справ» за статусом у структурі освітньо-професійної програми підготовки правників є вибірковою та торкається широкої сфери юридичної практики та досліджень, передусім, альтернативного розгляду цивільно-правових спорів, його співвідношення зі сферою правосуддя, а також виконавчого провадження щодо рішень за результатами розгляду спорів за допомогою окремих форм альтернативного вирішення спорів. За таких умов відповідна сфера професійної діяльності потребує системного опанування та концентрації зусиль щодо досягнення результатів навчання.

Основними професійно-предметними компетентностями, що формуються у процесі вивчення навчальної дисципліни «Альтернативні форми розгляду

цивільних справ» є:

1. Системно розуміти сферу альтернативного розгляду цивільних справ відповідно до рівня, що запропоновано у найбільш передових вітчизняних та зарубіжних підручниках у відповідній галузі знань.

2. Оцінювати та узагальнювати інформацію щодо ефективності функціонування альтернативного розгляду цивільних справ як окремої сфери юридичної практики, та окремих її форм у національному та зарубіжних правопорядках.

3. Аналізувати детермінанти виникнення та тенденції розвитку альтернативного розгляду цивільних справ з урахуванням передового європейського досвіду.

4. Демонструвати розуміння впливу міжнародних стандартів справедливого судочинства на сферу альтернативного вирішення цивільно-правових спорів, застосовуючи конкретні складові права на справедливий судовий розгляд, закріпленого у п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. при розгляді справ за допомогою окремих форм альтернативного розгляду цивільних справ.

5. Визначати переваги та недоліки окремих форм альтернативного вирішення цивільних справ з метою визначення ступеня доцільності застосування кожної з таких форм для розгляду конкретного цивільно-правового спору.

6. Алгоритмізувати процесуальну діяльність під час розгляду справи за допомогою конкретних форм альтернативного розгляду цивільних справ з метою вироблення навичок процесуальної поведінки окремих учасників розгляду справи.

7. Розрізняти сферу відання судів та альтернативних форм захисту цивільних прав.

8. Аналізувати стан національної та зарубіжної юридичної практики у сфері альтернативного розгляду цивільно-правових спорів у практичному

контексті та транслювати передові знання та практики.

9. Розвивати та застосовувати квазісудові та консенсуальні процедури розгляду цивільних справ та демонструвати культуру альтернативних форм розгляду цивільно-правових спорів як таких, що полегшують доступ до правосуддя.

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого»
(протокол № ... від ... 2016 р.)

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ **«Альтернативні форми розгляду цивільних справ»**

Частина I. Загальні засади альтернативного розгляду **цивільних справ**

Детермінанти формування альтернативного розгляду цивільно-правових спорів як окремого сегменту юридичної практики в у II половині XX століття. Поняття та ознаки альтернативного розгляду цивільно-правових спорів. Альтернативний розгляд цивільно-правових спорів як окрема форма захисту порушених, невизнаних та оспорюваних прав, свобод та інтересів. Альтернативний розгляд цивільно-правових спорів та цивільне судочинство. Альтернативний розгляд цивільних справ та міжнародні стандарти справедливого судочинства. Договірні-процесуальних характер відносин з альтернативного розгляду цивільних справ. Особливості правового регулювання альтернативного розгляду цивільних справ в Україні.

Система форм альтернативного розгляду цивільних справ. Прості (типові, загальні) форми альтернативного розгляду цивільних справ (третейське судочинство, міжнародний комерційний арбітраж, медіація (посередництво). Комбіновані (нетипові, похідні) форми альтернативного розгляду цивільних

справ (переговори-посередництво, медіація-арбітраж («мед-арб»)).

Досудові та присудові форми альтернативного розгляду цивільних справ. Інституціональні та неінституціональні форми альтернативного розгляду цивільних справ. Змагальні, консенсуальні та рекомендаційні форми альтернативного розгляду цивільних справ. Наднаціональні та національні форми розгляду цивільних справ.

Принципи альтернативного розгляду цивільних справ (доступність, добровільність, конфіденційність, диспозитивність).

Джерела правового регулювання альтернативного розгляду цивільних справ. Міжнародні акти: міжнародні конвенції, типові (модельні) закони, рекомендації («Зелена книга з питань альтернативного вирішення спорів у цивільному і комерційному праві»; Рекомендація (2001)9 Комітету міністрів Ради Європи від 05.09.2001 р. щодо альтернативних судовому розгляду способів вирішення спорів між адміністративними органами влади та приватними особами; Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради від 21.05.2008 р. «Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах»; Типовий закон про міжнародний комерційний арбітраж ЮНСІТРАЛ; Правила Всесвітньої організації інтелектуальної власності щодо арбітражу; Правила Всесвітньої організації інтелектуальної власності щодо медіації тощо). Національне законодавство у сфері альтернативного вирішення цивільних справ (Закон України «Про третейські суди», Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж»).

Частина II. Характеристика окремих форм альтернативного розгляду цивільних справ

Третейське судочинство. Закон України «Про третейські суди». Закон України «Про Міжнародний комерційний арбітраж». Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України. Регламент Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті

України. Порядок створення та діяльності третейського суду. Види третейських судів: постійно діючі третейські суди та суди ad hoc. Третейська угода: поняття та види. Форма і зміст третейської угоди. Патологічні третейські угоди. Компетенція третейського суду. Принцип «компетенції компетенції». Порядок розгляду справ та рішення третейського суду. Оскарження рішень третейських судів та видача виконавчих листів на рішення третейського суду. Міжнародний комерційний арбітраж як різновид третейського суду. Міжнародна уніфікація норм з питань арбітражу. Особливості провадження та рішення міжнародного комерційного арбітражу. Міжнародно-правове регулювання визнання і виконання іноземних арбітражних рішень.

Медіація. Договір про проведення медіаційної процедури. Досудова та присудова медіація. Сприяюча (фасилітативна) та трансформативна медіація. Безоплатна та комерційна медіація. Способи правової регламентації медіаційних процедур. Європейський кодекс поведінки медіатора. Принципи медіації, її учасники – медіатор, сторони, представники сторін. Основні методики та етапи медіаційної процедури (вступ та розвідка; вивчення ситуації; пошук варіантів рішення; завершення та підготовка медіаційної угоди).

Особливі національні практики альтернативного розгляду цивільних справ. Судовий міні-розгляд (Великобританія, США). «Суд з багатьма дверима» (Великобританія). Приватний суд або «суддя на прокат» (США). Спрощений суд присяжних (США). Попередня незалежна оцінка матеріалів справи (США, Німеччина). Експертна оцінка (Великобританія). Сімейна конференція (Великобританія). Інститут омбудсмена з правових питань (США, Швейцарія). Спільний правовий процес або колаборативна процедура (США, Великобританія, Франція, Німеччина). Партисипативні процедури (Франція).

3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ТЕМА 1. Альтернативний розгляд цивільно-правових спорів у системі форм захисту цивільних прав, свобод та інтересів

(колоквіум)

Питання для обговорення

1. Детермінанти формування альтернативного розгляду цивільних правових справ як окремого сегменту юридичної практики в у II половині ХХ століття
2. Альтернативний розгляд цивільних справ як окрема форма захисту порушених, невизнаних та оспорюваних прав, свобод та інтересів
3. Альтернативний розгляд цивільних справ та цивільне судочинство
4. Альтернативний розгляд цивільних справ та міжнародні стандарти справедливого судочинства
5. Поняття та ознаки альтернативного розгляду цивільних справ
6. Класифікація форм альтернативного розгляду цивільних справ
7. Джерела правового регулювання альтернативного розгляду цивільних справ
8. Принципи альтернативного розгляду цивільних справ

ТЕМА 2. Третейське судочинство в системі альтернативних форм розгляду цивільно-правових спорів

(розрахована на 2 практичних заняття)

Питання для обговорення

1. Поняття та правова природа третейського судочинства, види третейських судів
2. Третейська угода та її види. Підвідомчість справ та компетенція третейських судів
3. Суб'єкти третейського судочинства
4. Порядок розгляду справ третейським судом
5. Рішення третейського суду
6. Проведення у справах про оскарження рішень третейських судів
7. Проведення у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів

Завдання

1. У листопаді 2013 року ПАТ "УкрСиббанк" звернулось до суду із заявою про скасування рішення третейського суду. Свої вимоги обґрунтувало тим, що 30 листопада 2011 року одноособово Третейським суддею Івановим С.В. ухвалено рішення, яким позов Петрова до Петрової про стягнення грошових коштів за договором утримання матері задоволено, стягнуто на користь Петрової 3 000 000 грн у рахунок сплати коштів за договором утримання матері. Посилаючись на те, що рішенням третейського суду порушуються його права та законні інтереси щодо черговості задоволення кредиторських вимог в процедурі банкрутства фізичної особи - підприємця Петрова, рішення ухвалене з порушенням чинного законодавства, оскільки укладений 1 вересня 2010 року договір утримання матері не відповідає вимогам статей 203, 215, 220 та 234 ЦК України та ст. 78 СК України, ПАТ "УкрСиббанк" просило задовольнити його вимоги, скасувати рішення третейського суду та ухвалити нове, яким відмовити у задоволенні позовних вимог. Ухвалою Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська, залишеною без змін ухвалою апеляційного суду Дніпропетровської області, рішення третейського суду скасовано. В касаційній скарзі Петров просить рішення судів першої та апеляційної інстанції скасувати, адже банком не доведено порушення його прав рішенням третейського суду про стягнення коштів (виплату аліментів) за договором утримання матері. Крім того, банк не є стороною третейського спору.

Яке рішення має прийняти суд? Які справи підвідомчі третейським судам? Що таке арбітрабельність спору? Хто може звертатися до суду із заявою про скасування рішення третейського суду?

2. У листопаді 2014 року ПАТ «Платинум Банк» звернулось до суду із заявою про скасування рішення третейського суду у справі за позовом Гарашука до ПАТ «Платинум Банк», третя особа - ТОВ «Альб-Інвест», про визнання недійсним договору про надання кредитної лінії. Ухвалою Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 19 жовтня 2015 року провадження у справі відкрите. Ухвалою апеляційного суду Дніпропетровської області від 23 березня 2016 року, заява ПАТ «Платинум Банк» про скасування рішення постійно діючого міжрегіонального третейського суду при Асоціації «Українська третейська організація підприємств та фінансових установ» від 22 вересня 2014 року - повернута банку. Роз'яснено заявнику про його право на звернення із даною заявою до Кіровського районного суду м. Дніпропетровська. Скасовуючи ухвалу суду першої інстанції про відкриття провадження у справі, апеляційний суд виходив із того, що суд першої інстанції, відкриваючи провадження у справі неналежно виконав вимоги, передбачені частиною 1 статті 122, статті 389-1 ЦПК України та не звернув уваги на те, що розгляд справи третейським судом було призначено та здійснено за адресою: м. Дніпропетровськ, вул. Щорса, 8 к. 22, що належить до

Кіровського району Дніпропетровської області, а тому заява про скасування постійно діючого третейського суду подана з порушенням правил підсудності, оскільки зазначена справа Бабушкінському районному суду м. Дніпропетровська не підсудна, адже розгляд третейської справи здійснив постійно діючий міжрегіональний третейський суд при Асоціації «Українська третейська організація підприємств та фінансових установ», за адресою: м. Дніпропетровськ, вул. Щорса, 8 (Кіровський район), хоча місцезнаходження постійно діючого міжрегіонального третейського суду при Асоціації «Українська третейська організація підприємств та фінансових установ» згідно з Положенням про третейський суд визначено м. Дніпропетровськ, вул. Светлова, 29/1 (Бабушкінський район).

Чи правильні дії суду? Як визначається місце проведення третейського розгляду?

3. ПАТ «Компанія «Райз» звернулося до Третейського суду при Сумській міжрегіональній товарній універсальній біржі із позовом до ТОВ «Агрофірма «Колос» про стягнення 2 329 047,34 грн заборгованості за Договором, у тому числі 1 849 873,68 грн заборгованості за поставлений товар, 37 398,92 грн відсотків річних за неправомірне користування коштами, 15 193,31 грн пені за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань, 426 581, 43 грн штрафу. Відповідно до Списку третейських суддів Постійно діючого Третейського суду при Сумській міжрегіональній товарній універсальній біржі, затвердженого рішенням дирекції Сумської міжрегіональної товарної універсальної біржі від 15 червня 2007 року за № 1, третейськими суддями є Гриценко Б.М. і Кендюшенко А.О. Ухвалою Постійно діючого Третейського суду при Сумській міжрегіональній товарній універсальній біржі від 5 травня 2014 року у справі № 1/79-14 розгляд справи призначено одноособово суддею цього суду Гриценком Б.М. ТОВ «Агрофірма «Колос» заявило відвід голові суду Гриценку Б.М. та усьому складу суддів Постійно діючого Третейського суду при Сумській міжрегіональній товарній універсальній біржі, посилаючись на те, що Гриценко Б.М. займає керівну посаду в третейському суді та може впливати на процес винесення рішення. ПАТ «Компанія «Райз» подано письмові заперечення від 30 травня 2014 року № 30/05-ЮР на заяву ТОВ «Агрофірма «Колос» про відвід суддів. Ухвалою Постійно діючого Третейського суду при Сумській міжрегіональній товарній універсальній біржі від 3 червня 2014 року у справі № 1/79-14 відмовлено у задоволенні заяви ТОВ «Агрофірма «Колос» про відвід. Рішенням Постійно діючого Третейського суду при Сумській міжрегіональній товарній універсальній біржі від 30 червня 2015 року у справі № 1/79-14 (третейський суддя Гриценко Б.М.) позовні вимоги задоволено частково, стягнуто з ТОВ «Агрофірма «Колос» на користь ПАТ «Компанія «Райз» за Договором 165 310,24 грн основного боргу, 3 478,31 грн відсотків за неправомірне користування коштами, пеню в сумі 1 413,06 грн, штраф у сумі 1 000 грн, а також витрати з оплати третейського збору в сумі 2

386,62 грн. В іншій частині позовних вимог відмовлено. Позивач звернувся до суду із заявою про скасування рішення третейського суду з огляду на те, що склад третейського суду, яким прийнято рішення від 30 червня 2015 року у справі № 1/79-14, не відповідав вимогам ст.ст. 16-20 Закону України «Про третейські суди» (далі - Закон), оскільки суддя Гриценко Б.М., якому було заявлено відвід, не міг брати участі у цій справі, незалежно від заперечень другої сторони.

Яке рішення має прийняти суд за результатами розгляду заяви? Який порядок формування складу третейського суду? Який порядок вирішення питання про відвід судді третейського суду?

4. У листопаді 2008 року ТОВ «АПФ «Агроділо» звернулося до суду із заявою про скасування рішення третейського суду, зазначаючи, що рішенням третейського суду від 8 вересня 2005 року за Гриценко визнано право власності на комплекс будівель загальною площею 2 224,94 м кв., що знаходяться на земельній ділянці площею 8 670 м кв. за адресою: м. Харків, пров. Кацюби, 56, на тих підставах, що він придбав ці приміщення за договором купівлі-продажу від 13 липня 2005 року у орендного підприємства «Райкомунгосп» за 35 000 грн. Посилаючись на те, що воно є власником зазначеного комплексу, ТОВ «АПФ «Агроділо» просило скасувати рішення третейського суду. Ухвалою судді Шевченківського районного суду м. Харкова, залишеною без змін ухвалою апеляційного суду Харківської області, відмовлено у відкритті провадження у справі. Відмовляючи у відкритті провадження у справі суддя суду першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, виходив із того, що скарга не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, оскільки відповідно до ст. 51 Закону України «Про третейські суди» рішення третейського суду може бути оскаржене лише сторонами третейського розгляду справи, а ТОВ «АПФ «Агроділо» участі у третейському розгляді справи участі не брало.

Чи правомірні дії суду? Хто може звертатися до суду з заявою про скасування рішення третейського суду? Який порядок розгляду заяви про скасування рішення третейського суду?

5. У жовтні 2012 року ТОВ «Французький бульвар - Еліт» до суду з позовом до ПАТ «Укрсоцбанк» про визнання недійсною третейської угоди за кредитним договором, іпотечним договором, договорами поруки, посилаючись на те, що 17 травня 2007 року між ПАТ «Укрсоцбанк» та ТОВ «Французький бульвар - Еліт» укладено договір про надання невідновлювальної кредитної лінії. У рахунок забезпечення виконання ТОВ «Французький бульвар - Еліт» зобов'язань за кредитним договором були укладені: іпотечний договір та два договори поруки між ПАТ «Укрсоцбанк» та ТОВ «Французький бульвар - Еліт». Кредитний договір, іпотечний договір та договори поруки містять однакове третейське застереження про те, що у випадку неможливості вирішення спору шляхом переговорів сторони передають його на розгляд

Постійно діючому третейському суду при Асоціації українських банків. Позивач зазначив, що третейський суд при розгляді спорів не може бути об'єктивним та неупередженим, оскільки створений при Асоціації Українських банків. Положення третейських застережень про те, що усі спори, які витікають з договорів, повинні вирішуватися у Постійно діючому третейському суді при Асоціації українських банків, порушують їх конституційні права, оскільки обмежують їх у можливості мати не заборонені законом цивільні права та обов'язки, ставлять їх у нерівні умови з ПАТ «Укрсоцбанк». При укладенні третейських застережень їм не були роз'яснені їхні права та обов'язки під час розгляду спору третейським судом.

Рішенням Приморського районного суду м. Одеси від 8 грудня 2014 року у задоволенні позову ТОВ «Французький бульвар - Еліт» відмовлено на тій підставі, що третейське застереження відповідає вимогам закону. Зокрема, відповідно до п. 6.2 договору про надання невідновлювальної кредитної лінії, п. 5.2 іпотечного договору, п. 5.2 договорів поруки у випадку неможливості вирішення спору шляхом переговорів сторони, керуючись ст. 5 Закону України «Про третейські суди», домовляються про те, що спір розглядається одноособово третейським суддею Білоконем Ю.М. Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків, що знаходиться за адресою: 02002, вул. М. Раскової, 15, м. Київ. У випадку неможливості розгляду спору вказаним третейським суддею спір розглядається третейським суддею Ярошовцем В.М. або Мороз О.А. у порядку черговості, вказаному у даному пункті. У разі, якщо спір не може бути розглянутий визначеними у даному пункті суддями, суддя призначається Головою Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків відповідно до чинного Регламенту Постійно діючого третейського суду при Асоціації українських банків.

Рішенням апеляційного суду Одеської області від 24 вересня 2015 року рішення Приморського районного суду м. Одеси від 8 грудня 2014 року в частині відмови у задоволенні позовних вимог ТОВ «Французький бульвар – Еліт» до ПАТ «Укрсоцбанк» про визнання недійсною третейської угоди за кредитним договором, іпотечним договором та договорами поруки - скасовано. Ухвалено в цій частині нове рішення, яким позов ТОВ «Французький бульвар – Еліт» задоволено частково. Визнано недійсними зазначені третейські застереження. Суд апеляційної інстанції, скасовуючи рішення районного суду в частині відмови у задоволенні позову ТОВ «Французький бульвар-Еліт» про визнання недійсною третейської угоди за кредитним договором, іпотечним договором та договорами поруки та ухвалюючи в цій частині нове рішення про задоволення позову та визнаючи третейські застереження недійсними, виходив із того, що у матеріалах справи відсутні відомості про ознайомлення позивачів під час укладення третейських застережень з Положенням, Регламентом третейського суду, списком третейських судів, розміром та порядком сплати витрат, пов'язаних з розглядом справи у третейському суді, тощо. Крім того, відсутні відомості про звернення однієї сторони до іншої із пропозицією про

призначення чи обрання третейського судді, надсилання стороні списку затверджених третейських суддів з пропозицією призначення (обрання) складу суду (тобто обрання конкретного судді якщо справа розглядається одним третейським суддею), призначення чи обрання вказаних у третейському застереженні третейських суддів, повідомлення про це сторонами голові Третейського суду. Зміст спірних третейських угод є заздалегідь підготовленим односторонньо банком і не містить відомостей щодо їх обговорення з позивачами у справі.

Чи правильні дії суду? Що таке третейська угода? Які види третейської угоди Вам відомі? Що таке автономність третейської угоди?

6. У травні 2012 року Передерій та Помазна звернулися до суду із заявою про скасування рішення третейського суду. Зазначали, що рішенням третейського суду при Товарній біржі «Південнобузькій» від 14 листопада 2008 року було визнано дійсним договір купівлі-продажу 8/25 та 1/100 частки торговельного приміщення, що знаходиться за адресою: м. Вінниця, вул. Перемоги, 36, укладений між ними та відповідачами 11 листопада 2008 року. Посилаючись на те, що спір про визнання дійсним договору купівлі-продажу нерухомого майна не підвідомчий третейському суду, просили скасувати рішення третейського суду при Товарній біржі «Південнобузькій» від 14 листопада 2008 року, скасувати державну реєстрацію їхнього права власності на нерухоме майно, застосувати реституцію до спірних правовідносин, відновити державну реєстрацію права власності продавців на нерухомість. Рішенням Замостянського районного суду м. Вінниці від 3 серпня 2012 року позов задоволено, скасовано рішення третейського суду при Товарній біржі «Південнобузькій» від 14 листопада 2008 року. Скасовано державну реєстрацію права власності відповідачів на спірне майно, здійснену на підставі рішення третейського суду. Рішенням апеляційного суду Вінницької області від 25 жовтня 2012 року рішення суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове рішення про відмову у задоволенні позову. У касаційній скарзі Передерій та Помазна просять скасувати рішення апеляційного суду та залишити в силі рішення суду першої інстанції, посилаючись на неправильне застосування апеляційним судом норм матеріального права та порушенням норм процесуального права.

Чи правомірні дії судів першої та апеляційної інстанції? Яке рішення має ухвалити суд касаційної інстанції? Який порядок та підстави розгляду заяви про скасування рішення третейського суду?

ТЕМА 3. Міжнародний комерційний арбітраж як різновид третейського суду в системі альтернативних форм розгляду цивільно-правових спорів

(розрахована на 2 практичних заняття)

Питання для обговорення

1. Правова природа міжнародного комерційного арбітражу.
2. Уніфікація та делокалізація міжнародного комерційного арбітражу.
3. Арбітражна угода. Визначення компетенції міжнародного комерційного арбітражу.
4. Суб'єкти арбітражного процесу
5. Докази у міжнародному комерційному арбітражі
6. Арбітражні витрати.
7. Порухення справи в міжнародному комерційному арбітражі, підготовка її до розгляду, забезпечувальні заходи в міжнародному комерційному арбітражі.
8. Рішення (AWARD) та інші постанови міжнародного комерційного арбітражу. Оскарження рішень міжнародного комерційного арбітражу.
9. Визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу.

Завдання

1. У серпні 2012 року компанія SEA EMERALD S.A. звернулася до суду із клопотанням про надання дозволу на примусове виконання Другого проміжного остаточного арбітражного рішення від 17 березня 2010 року, ухваленого одноособовим арбітром ОСОБА_14 у м. Лондоні, у справі про арбітраж між компанією SEA EMERALD S.A. та Державним підприємством «Суднобудівний завод імені 61 комунара» (далі - завод) про стягнення з останнього на користь компанії SEA EMERALD S.A. відсотків у розмірі 35 млн 725 тис. 689 доларів США 93 центи та відсотків, нарахованих на витрати трибуналу у зв'язку з ухваленням проміжного остаточного арбітражного рішення від 29 листопада 2006 року, обчислених за ставкою 7 % річних, які нараховуються складним відсотком на залишок кожних трьох місяців, починаючи з моменту ухвалення проміжного остаточного арбітражного рішення і закінчуючи 12 березня 2010 року, в розмір 949 фунтів стерлінгів, визначивши суму в національній валюті за курсом НБУ на день постановлення ухвали. Свої вимоги SEA EMERALD S.A. мотивувало тим, що зазначене рішення набрало законної сили, не було оскаржене боржником, тому підлягає виконанню відповідно до вимог Конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень від 10 червня 1958 року.

Ухвалою Центрального районного суду м. Миколаєва від 16 травня 2013 року видано виконавчий лист на примусове виконання зазначеного рішення. Завод подав апеляційну скаргу на зазначене судове рішення, мотивуючи її тим фактом, що укладаючи 9 грудня 1993 року договір на виконання будівельних робіт та здійснення купівлі-продажу рефрижераторного судна (далі - договір), сторони погодили, що будь-який спір, що виникає в рамках або в силу дії цього договору може бути переданий до арбітражу; у питаннях матеріального та процесуального права будь-який арбітраж керуватиметься законами та підзаконними актами Англії. Порядок розгляду арбітражних спорів в Англії визначено Законом від 17 червня 1996 року «Про Арбітраж» (Arbitration Act 1996; далі - Закон) та Правилами Лондонської асоціації морських арбітрів 2006 року. Відповідно пункту 76 (1) Закону сторони можуть на свій розсуд домовитися про спосіб вручення повідомлень або інших документів, надання або вручення яких вимагається або дозволяється відповідно до арбітражної угоди або з метою арбітражного розгляду. У частині першій статті XVIII договору SEA EMERALD S.A. та ДП «Суднобудівний завод імені 61 комунара» узгодили, що будь-які повідомлення та оповіщення, що надаються у зв'язку із цим договором, направляються за адресами покупця та продавця, перелічили поштові адреси, номери телефаксів, факсів та телефонів, натомість повідомлення електронною поштою не було передбачено арбітражною угодою, а тому згідно з підпунктом b пункту 1 статті V Конвенції у визнанні й виконанні арбітражного рішення слід відмовити, адже сторона, проти якої постановлено рішення, не була належним чином повідомлена про призначення арбітра та про арбітражний розгляд або з інших поважних причин вона не могла подати свої пояснення. Залишаючи без змін ухвалу суду першої інстанції, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що обмін кореспонденцією для направлення сторонам повідомлень з використанням електронної пошти, що є звичайною практикою лондонського арбітражу, є належним і допустимим доказом сповіщення боржника про арбітражний розгляд.

Чи правильні дії суду?

2. У серпні 2015 року публічне акціонерне товариство «Івано-Франківський арматурний завод» звернулось до суду із клопотанням про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу, посилаючись на те, що 20 травня 2015 року було ухвалено рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України у справі за позовом публічного акціонерного товариства «Укрсоцбанк» до публічного акціонерного товариства «Івано-Франківський арматурний завод» про стягнення суми. При цьому, на його думку, Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України не мав компетенції щодо розгляду зазначеного спору, оскільки сторонами було визначено іншу установу, а саме Міжнародний комерційний арбітраж при Торгово-промисловій палаті України. Судами встановлено, що 29 червня 2005 року між Акціонерним

комерційним банком «ХФБ Банк», правонаступником якого є Публічне акціонерне товариство «УніКредит Банк», а правонаступником останнього є публічне акціонерне товариство «Укрсоцбанк», та відкритим акціонерним товариством «Івано-Франківський арматурний завод», правонаступником якого є публічне акціонерне товариство «Івано-Франківський арматурний завод», укладено кредитний договір № 365-СВ. У п.12.2 вказаного кредитного договору сторони домовились, що будь-які всі спори, що виникають між сторонами за цим договором чи у зв'язку з ним, і які не можуть бути вирішені шляхом переговорів чи консультацій між сторонами, вирішуються у Міжнародному комерційному арбітражі при Торгово-промисловій палаті України відповідно до чинного законодавства України. Арбітраж повинен проводитись в місті Києві. Рішення такого суду буде остаточним та обов'язковим для сторін українською мовою.

Ухвалою Шевченківського районного суду м. Києва від 3 грудня 2015 року задоволено клопотання публічного акціонерного товариства «Івано-Франківський арматурний завод». Скасовано рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 20 травня 2015 року у справі за позовом публічного акціонерного товариства «Укрсоцбанк» до публічного акціонерного товариства «Івано-Франківський арматурний завод» про стягнення суми. Ухвалою апеляційного суду м. Києва від 17 лютого 2016 року ухвалу суду першої інстанції скасовано, у задоволенні клопотання публічного акціонерного товариства «Івано-Франківський арматурний завод» відмовлено. У касаційній скарзі публічне акціонерне товариство «Івано-Франківський арматурний завод», посилаючись на неправильне застосування судом норм матеріального права та порушення норм процесуального права, просить ухвалу апеляційного суду скасувати, ухвалу суду першої інстанції залишити в силі.

Як має діяти суд касаційної інстанції? Що таке арбітражна угода? Які існують види арбітражних угод? Які відомості мають міститися в арбітражній угоді? Що таке автономність арбітражної угоди? Які види патологічних арбітражних угод Вам відомі?

3. Державне підприємство "Адміністрація морських портів України" м. Київ в особі відокремленого підрозділу - Одеської філії Державного підприємства "Адміністрація морських портів України" м. Одеса звернулось до господарського суду Одеської області з позовом до Компанії "International Port Services Limited" м. Дублін, Ірландія в особі Представництва в Україні м. Одеса про стягнення грошових коштів в розмірі 44457671,73 грн. Ухвалою господарського суду Одеської області від 16.06.2015, залишеною без змін постановою Одеського апеляційного господарського суду від 13.07.2015, припинено провадження у справі у зв'язку тим, що спір не підлягає вирішенню в господарських судах України. Не погоджуючись з прийнятими рішеннями, Державне підприємство "Адміністрація морських портів України" в особі

відокремленого підрозділу - Одеської філії Державного підприємства "Адміністрація морських портів України" звернулося до Вищого господарського суду України з касаційною скаргою, в якій, посилаючись на неправильне застосування судом норм матеріального та процесуального права, просить постанову Одеського апеляційного господарського суду від 13.07.2015 та ухвалу місцевого господарського суду від 16.06.2015 скасувати, а справу направити до суду першої інстанції для розгляду позовної заяви по суті, мотивуючи свою скаргу наступним. Між Державним підприємством "Одеський морський торговельний порт", правонаступником якого є Державне підприємство "Адміністрація морських портів України" м. Київ в особі відокремленого підрозділу - Одеської філії Державного підприємства "Адміністрація морських портів України" м. Одеса та Компанією "International Port Services Limited" м. Дублін, Ірландія, 01.03.1999 було укладено Договір № КД-128 з додатковими угодами від 31.12.1999, 15.02.2000., 21.12.2000 , 09.04.2001, 15.10.2001, 27.08.2003 , 03.06.2005, 09.08.2005, 01.10.2007, 14.08.2008, 31.12.2008, 27.12.2010, 12.06.2013, 14.06.2013. Відповідно до умов договору позивач зобов'язався надавати послуги з оброблення танкерів, що перевозять на експорт та/або імпорт сиру нафту, світлі та темні нафтопродукти загальним об'ємом 12 млн. тон на рік. Укладений між сторонами Договір містить арбітражне застереження. Зокрема, пунктом 7 Договору визначено, що у випадку, коли спір не може бути вирішено шляхом двосторонніх переговорів, він підлягає передачі на розгляд і кінцеве вирішення до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України. Правом, регулюючим цей договір, є матеріальне право України. Спори сторін по даному договору повинні розглядатися Міжнародним комерційним арбітражним судом при Торгово-промисловій палаті України трьома арбітрами. Судами також було встановлено, що Рішенням Міжнародного комерційного арбітражного суду від 29.08.2012 у справі АС №253и/2011 стягнуто з Компанії "International Port Services Limited" м. Дублін, Ірландія, на користь Державного підприємства "Одеський морський торговельний порт" 2 854 049 доларів 62 центи - основного боргу, 3 284 долари 11 центів - процентів річних, 20 255 доларів 32 центи - відшкодування витрат по арбітражному збору, а всього 2 877 589 доларів 05 центів. Державне підприємство "Адміністрація морських портів України" звернулось до Суворівського районного суду м. Одеси з клопотанням про надання дозволу на виконання на території України рішення Міжнародного Комерційного Арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 29.08.2012. Ухвалою Суворівського районного суду м. Одеси від 21.10.2013 у справі №523/10398/13-ц вищезазначене клопотання задоволено, надано дозвіл на виконання рішення Міжнародного Комерційного Арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 29.08.2012 , стягнуто з Компанії "International Port Services Limited" м. Дублін, Ірландія за місцезнаходженням майна боржника (м. Одеса, вул. Гефта, 1а) на користь Державного підприємства "Адміністрація морських портів України" суму основного боргу, річні проценти, витрати по арбітражному збору, борг у

розмірі 23 000 569 грн. 27 коп. Ухвала набрала чинності 29.01.2015 на підставі ухвали Апеляційного суду Одеської області. Звертаючись з даним позовом до суду, позивач зазначав про те, що з часу прийняття ухвали Суворовським районним судом м. Одеси національна валюта знецінилася та значно подешевшала, у зв'язку з чим просив суд стягнути на його користь курсову різницю у розмірі 44 457 671,73 грн.

Як має вчинити суд? Що таке компетенція міжнародного комерційного арбітражу? Чи поширюється компетенція міжнародного комерційного арбітражу на даний спір? У чому полягає сутність та значення принципу «компетенції компетенції»?

4. "L-Georgia" L.T.D. звернулося до господарського суду Рівненської області з позовною заявою, в якій просило визнати "L-Georgia" L.T.D. кредитором ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів". Позовна заява обґрунтована тим, що 13.03.2008 року між ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів" (продавець) та "L-Georgia" L.T.D. (покупець) було укладено Контракт № КХП/Л-Грузія 2 (надалі Контракт), відповідно до якого продавець передає, а покупець оплачує та приймає у власність товар: муку пшеничну українського виробництва. Позивачем зазначено, що на виконання Контракту та додатків до нього, ним була здійснена передплата ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів" на суму 1468610,00 дол. США., що підтверджується платіжними дорученнями. Продавець свої зобов'язання щодо поставки товару позивачу виконав не в повному обсязі. Внаслідок невиконання зобов'язань у відповідача виникла заборгованість на перед позивачем на суму 327500,00 дол. США. Позивач неодноразово звертався до відповідача з вимогами про виконання зобов'язань за Контрактом. Позивачем зазначено, що внаслідок невиконання ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів" своїх зобов'язань, позивач звернувся до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України з позовом про стягнення заборгованості. Постановою Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 05.04.2011 справу за позовом "L-Georgia" L.T.D. до ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів" прийнято до провадження. Позивачем зазначено, що 12.05.2011 ним отримано лист про те, що зборами акціонерів ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів" прийнято 28.07.2009 рішення про ліквідацію товариства, а строк подання кредиторами заяв про визнання їх вимог сплинув 03.10.2009 року. Позивачем зазначено, що в травні 2011 року направлено до відповідача заяву про включення грошових вимог "L-Georgia" L.T.D. до реєстру вимог кредиторів ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів", однак, відповіді позивачем не отримано. Враховуючи приписи ч.3 ст.112 ЦК України позивач звернувся до суду з позовом про визнання його кредитором.

Рішенням господарського суду Рівненської області від 06.06.2012 позов задоволено, однак постановою Рівненського апеляційного господарського суду від 30.05.2012 рішення господарського суду Рівненської області від 06.06.2012

скасовано, прийнято нове рішення, яким відмовлено в позові. Суд апеляційної інстанції, відмовив у задоволенні позовних вимог. При цьому послався на ст.7 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" та зазначив, що Контракт №КХП/Л-Грузія 2 від 13.03.2008 містить арбітражну угоду про передачу спору на вирішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, а тому позовна заява про визнання кредитором повинна розглядатися в Міжнародному комерційному арбітражі. Крім того, судом апеляційної інстанції зазначено, що ухвалою Сарненського районного суду Рівненської області від 06.12.2011 у справі №1718/6-79/11 надано дозвіл на примусове виконання в Україні рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 29.07.2011 про стягнення з ВАТ "Сарненський комбінат хлібопродуктів" на користь "L-Georgia" L.T.D. 2616692,00 грн. (суми боргу 327500,00 доларів США).

Чи правильні дії суду? Які справи підвідомчі міжнародному комерційному арбітражу? Як співвідносять ся поняття підвідомчисть справ міжнародному комерційному арбітражу, компетенція міжнародного комерційного арбітражу та арбітрабельність спору?

5. Товариство з обмеженою відповідальністю "УніКредит Лізинг" (далі позивач) звернулось з позовом до Товариства з додатковою відповідальністю "Трансмост" (далі відповідач) про стягнення заборгованості за договором лізингу в сумі 839 826,33 грн. Ухвалою Господарського суду Чернівецької області від 15.11.2012 року провадження у даній справі припинено, відповідно до п.1 ч.1 ст.80 ГПК України, з тих підстав, що в договорі якій укладений між сторонами у справі і невиконання умов якого було підставою для звернення з позовом містить арбітражне застереження (угоду), згідно з якою спір між сторонами щодо виконання договору вирішується остаточно в Міжнародному Комерційному арбітражному суді при Торгово - Промисловій палаті України і відповідно до регламенту цього суду та чинного законодавства України. Відповідач звернувся до суду з клопотанням про припинення провадження у справі, з підстав передбачених п. 14.2 Договору фінансового лізингу № 143 LD від 25.06.2007 року (далі Договір), ч. 1 ст. 7 та ст. 1 ст. 8 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж". Не погоджуючись з ухвалою Господарського суду Чернівецької області позивач звернувся з апеляційною скаргою. Постановою Львівського апеляційного господарського суду від 17.12.2012 року апеляційну скаргу позивача задоволено, ухвалу суду першої інстанції від 15.11.2012 року скасовано, а справу направлено на розгляд до місцевого господарського суду. Постанова апеляційної інстанції мотивована тим, що суд дійшов до висновку, що розгляд справи по суті розпочався в судовому засіданні 28.07.2011 року, оскільки суд вирішуючи питання про зупинення провадження у справі, на підставі заявленого відповідачем клопотання, дійшов такого висновку на підставі дослідження матеріалів справи, тобто після початку розгляду справи по суті.

Чи правомірні дії суду? Чи може у господарському суді бути розглянуто спір між сторонами при наявності арбітражної угоди, узгодженої сторонами у відповідному договорі?

6. ВАТ "Черкасагропроект" звернулось з позовом до Приватної компанії Бондюель Девелопмент С.А.С. про розірвання укладеного сторонами договору відступлення (купівлі-продажу) часток у статутному капіталі ТОВ "Маяк-Худяки" від 26.03.2009, витребування від відповідача на користь позивача частки у статутному капіталі ТОВ "Маяк-Худяки" у розмірі 99,9% і зобов'язання державного реєстратора внести відповідні зміни до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у зв'язку зі зміною складу засновників. Приватна компанія Бондюель Девелопмент С.А.С. до подання своєї першої заяви по суті спору звернулася до суду із заявою про припинення провадження у справі на підставі п. 1 ч. 1 ГПК України, посилаючись на те, що даний спір не підлягає вирішенню в господарських судах України через наявність в укладеному сторонами договорі відступлення (купівлі-продажу) часток у статутному капіталі ТОВ "Маяк-Худяки" від 26.03.2009 арбітражної угоди про вирішення такого спору шляхом арбітражу Міжнародною торговою палатою у м. Парижі, Франція. Зокрема, п. 7.2. договору відступлення (купівлі-продажу) часток у статутному капіталі ТОВ "Маяк-Худяки" від 26.03.2009 передбачено, що у випадку виникнення будь-якого спору між продавцем і покупцем, вони повинні докласти всіх зусиль для врегулювання будь-яких розбіжностей шляхом добросовісних переговорів на дружній основі. Якщо продавець і покупець неспроможні на дружній основі вирішити будь-який спір, що виникає із цього договору або порушення, припинення дії чи недійсності цього договору, такий спір остаточно вирішується шляхом арбітражу Міжнародною торгівельною палатою згідно з її арбітражним регламентом без звернення до судів загальної юрисдикції. Місцем арбітражу є Париж, Франція. Арбітраж складається з одного або кількох арбітрів. Мова арбітражного провадження - англійська. Пунктом 7.1. вказаного договору визначено, що цей договір регулюється і тлумачиться відповідно до законодавства України, без урахування будь-яких його принципів колізійного права.

Ухвалою господарського суду Черкаської області від 21.12.2012 заяву Приватної компанії Бондюель Девелопмент С.А.С. про припинення провадження у справі задоволено, провадження у даній справі припинено і направлено позивача та відповідача для вирішення даного спору до Міжнародної торгової палати у місті Парижі. Постановою Київського апеляційного господарського суду від 04.02.2013 у даній справі, за наслідками розгляду апеляційної скарги Відкритого акціонерного товариства "Черкасагропроект", ухвалу господарського суду Черкаської області від 21.12.2012 про припинення провадження у справі скасовано, справу передано на розгляд до господарського суду Черкаської області. Апеляційний господарський суд зазначив, що правовідносини, які склалися між сторонами за

договором про відступлення (купівлі-продажу) часток у статутному капіталі ТОВ «Маяк-Худяк» від 26.03.2009, витребування від відповідача на користь позивача частки у статутному капіталі і зобов'язання реєстратора внести зміни до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб та фізичних осіб-підприємців є корпоративними відносинами, оскільки стосуються безпосередньо реалізації корпоративних прав позивача. При цьому суд апеляційної інстанції зазначив, що справи, які виникають з корпоративних відносин підвідомчі господарським судам та розглядається за місцезнаходженням господарського товариства, щодо корпоративних прав якого виник спір. Крім того, при прийнятті оскаржуваної постанови, суд апеляційної інстанції врахував положення ст. 7 Закону України "Про міжнародне приватне право" щодо визначення в якості підстави підсудності справ судам України дію або подію, що мала місце на території України та стала підставою для подання позову.

Чи правомірні дії суду? Які справи підвідомчі міжнародному комерційному арбітражу? Що таке арбітрабельність зовнішньоекономічних спорів?

7. У липні 2009 року компанія «ЛЗ Груп.Інк» (Канада) звернулася до суду з клопотанням про скасування рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 28 листопада 2008 року, постановленого по справі за позовом компанії «Каргілл Інтернешнл С.А.» (Швейцарія) до компанії «ЛЗ Груп.Інк» (Канада) про стягнення заборгованості, за зустрічним позовом компанії «ЛЗ Груп.Інк» (Канада) до компанії «Каргілл Інтернешнл С.А.» (Швейцарія) про визнання угоди недійсною. Клопотання мотивоване тим, що вказане рішення прийнято з порушенням вимог закону, стосується питань, що виходять за межі арбітражної угоди. В арбітражному рішенні невірно застосовані положення ст.61 ЦПК України. Ухвалою Шевченківського районного суду м. Києва від 12 травня 2009 року клопотання задоволено. Рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 28 листопада 2008 року, постановленого по справі за позовом компанії «Каргілл Інтернешнл С.А.» (Швейцарія) до компанії «ЛЗ Груп.Інк» (Канада) про стягнення заборгованості, за зустрічним позовом компанії «ЛЗ Груп.Інк» (Канада) до компанії «Каргілл Інтернешнл С.А.» (Швейцарія) про визнання угоди недійсною скасовано. Суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, задовольняючи вимоги клопотання про скасування даного рішення міжнародного комерційного арбітражного суду виходив з того, що міжнародний комерційний арбітражний суд розглянув справу, яка не була охоплена арбітражною угодою між сторонами, оскільки правовідносини між сторонами виникли з договору простого товариства, договір про погашення боргу є похідним. Фактично арбітражна процедура не відповідала угоді сторін.

Ухвалою апеляційного суду м. Києва від 8 липня 2009 року апеляційна скарга компанії «Каргілл Інтернешнл С.А.» задоволена, ухвала місцевого суду скасована. Рішення вмотивоване тим, що 27 вересня 2001 року між компанією

«ЛЗ Груп.Інк» (Канада) та компанією «Каргілл Інтернешнл С.А.» (Швейцарія) був укладений договір простого товариства №3/2001. Відповідно до п.8 даного договору визначено, що він регулюється англійським законодавством. Всі спори і розбіжності, які можуть виникнути при виконанні даного договору підлягають вирішенню шляхом взаємних переговорів, якщо можливо. В разі неможливості врегулювання спору дружнім шляхом він повинен бути переданий на розгляд панелі трьох арбітрів, двоє із яких призначаються сторонами, а третій призначеними арбітрами. Засідання арбітрів повинно проводитися в Лондоні. Натомість 30 серпня 2006 року між сторонами був укладений договір про погашення боргу. З преамбули даного договору вбачається, що сторони здійснювали бізнес на підставі укладеного 27 вересня 2001 року договору, що призвело до виникнення боргу в сумі 14 258 915,51 грн. Тобто, даний договір є похідним від договору про створення простого товариства і був укладений у зв'язку із здійсненням спільної діяльності. Згідно ст.6 вказаного договору, визначено, що будь-який спір, що виникає або пов'язаний з існуючим договором, необхідно передати для остаточного врегулювання до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-Промисловій палаті України. У зв'язку із зазначеним арбітражним застереженням МКАС при ТПП України мав компетенцію на вирішення зазначеного спору та правильно його вирішив на основі норм українського законодавства.

Чи правильні дії апеляційного суду? Яке законодавство застосовується при розгляді справ в міжнародному комерційному арбітражі? Які підстави для скасування рішень міжнародного комерційного арбітражу передбачені вітчизняним законодавством? Який порядок розгляду справ про скасування рішень міжнародного комерційного арбітражу, встановлений вітчизняним процесуальним законодавством?

8. У лютому 2012 року ВАТ «Волгобурмаш» звернулося до суду з клопотанням про надання дозволу на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 27 жовтня 2011 року, за яким з ТОВ «Волгобурмаш-Україна» на користь ВАТ «Волгобурмаш» (Російська Федерація) стягнуто заборгованість за контрактом. Ухвалою Шевченківського районного суду м. Києва від 28 квітня 2012 року у задоволенні клопотання відмовлено, адже ВАТ «Волгобурмаш» та ТОВ «Волгобурмаш-Україна» не було дотримано арбітражної процедури, оскільки перед зверненням до міжнародного комерційного суду не проведено переговорів, обов'язковість яких встановлено укладеним між ними контрактом. ВАТ «Волгобурмаш» звернулося із апеляційною скаргою на зазначену ухвалу суду, посилаючись на те, що при розгляді клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення арбітражного суду, суд першої інстанції позбавлений повноважень щодо збирання і дослідження нових доказів та переоцінки висновків, встановлених арбітражним судом.

Яке рішення за результатами розгляду апеляційної скарги має прийняти суд? Який порядок видачі виконавчих листів на примусове виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу?

ТЕМА 4. Медіація в системі альтернативних форм розгляду цивільно-правових спорів

(розрахована на 2 практичних заняття)

Питання для обговорення

1. Поняття та правова природа медіації
2. Види медіації
3. Принципи медіації
4. Суб'єкти медіаційної процедури
5. Договір про проведення медіації, методики та етапи проведення медіаційної процедури
6. Медіаційна угода та її виконання
7. Національні практики медіаційних процедур, інтегрованих у цивільне судочинство
8. Регуляторні аспекти впровадження медіації в Україні та за кордоном

Завдання

1. У вересні 2016 року Афанасьєв П. В. звернувся до Приморського районного суду м. Одеси з позовом до Афанасьєвої О. А. та Підлісного А. І. про визнання недійсним правочину та поділ спільного майна подружжя. Позивач зазначав, що з 17.09.2005 до 01.09.2016 р. перебував у шлюбі з відповідачкою. За час шлюбу ними придбано легковий автомобіль та квартиру. Відповідачка самовільно, без його згоди, продала спірний автомобіль своєму батьку - відповідачу по справі Підлісному А. І. Позивач просив визнати недійсним договір купівлі-продажу легкового автомобіля та провести поділ нерухомого майна: виділити відповідачці квартиру; вирішити питання про сплату грошової компенсації за частку у вартості спільного нажитого майна; виділити йому у власність спірний автомобіль та вирішити питання про виплату ним грошової компенсації за частку автомобіля на депозитний рахунок суду.

Відповідачка звернулася до суду із зустрічним позовом про поділ майна подружжя. Позивачка просила розділити спільне майно подружжя, виділивши їй у власність будівельні матеріали на суму 100000 грн., придбані за час шлюбу; виділити позивачу у власність квартиру; вирішити питання про стягнення грошової компенсації у випадку встановлення відхилення від рівності часток

подружжя.

Під час попереднього судового засідання сторони виявили бажання передати справу на розгляд медіатору. Суддя постановила ухвалу про відмову у передачі справи на вирішення за допомогою процедури медіації та продовження розгляду справи, мотивуючи недоцільністю проведення медіації складністю справи.

Чи правильні дії суду? Яка існує практика законодавчого регулювання медіаційних процедур у сфері цивільної юрисдикції?

2. Іваницький А. І. звернувся до суду із позовом про захист честі, гідності та ділової репутації до газети «Вісті» та Кондратьєвої О. М., мотивуючи свій позов неправдивістю інформації щодо невідповідних умов праці на його підприємстві із вироблення добрив, що містилася у статті Кондратьєвої О. М., надрукованої у газеті «Вісті».

Під час судового засідання сторони виявили бажання скористатися процедурою присудової медіації та подали про це відповідне клопотання. Суддя задовольнила клопотання і постановила ухвалу про закриття провадження у справі та передачу справи на розгляд медіатору - консультанту суду Самойловій С. М.

Чи правильні дії суду? Які види медіації вам відомі? Як медіація інтегрується у судовий процес?

3. Колісник О. П. звернулася до суду із заявою про обмеження дієздатності її чоловіка Колісника Г. П., мотивуючи свою заяву тим, що останній систематично відвідує платні сайти гри в покер, де витрачає усю заробітну плату, що свідчить про те, що її чоловік зловживає азартними іграми, чим ставить себе та свою сім'ю у скрутне матеріальне становище.

Під час судового засідання сторони виявили бажання звернутися до медіатора для врегулювання конфлікту. Суддя постановив ухвалу про зупинення провадження у справі для проведення процедури медіації. За результатами медіації було укладено медіаційну угоду, яка після відновлення провадження у справі була затверджена судом як мирова.

Чи правомірні дії суду? Яке співвідношення медіаційної та мирової угоди?

4. ТОВ «Дніпробуд» уклало з ПП «Справа» договір будівельного підряду, за яким зобов'язалося збудувати складські приміщення для зберігання лісоматеріалів. У договорі містилося медіаційне застереження. ТОВ «Дніпробуд» зобов'язання за договором не виконало. Під час медіаційних процедур сторони домовилися про те, що ТОВ «Дніпробуд» замість виконання робіт за договором надасть ПП «Справа» будівельні матеріали протягом 1 місяця. Однак зі спливом вказаного строку матеріали надані не були. ПП «Справа» звернулося до суду із заявою про видачу виконавчого листа. Суддя, розглянувши відповідну заяву, видав виконавчий лист на примусове виконання

медіаційної угоди.

Чи правильні дії суду? Чи може бути виконана медіаційна угода у примусовому порядку?

5. Рішенням Московського районного суду м. Харкова від 12.04.2015 р. шлюб між Петренко П. М. та Петренком Т. Н. було розірвано. Проте між колишнім подружжям залишилося багато невирішених питань. Зокрема, про те, з ким має проживати донька та син подружжя, а також погодження зустрічей з другим із батьків; про поділ спільної сумісної власності подружжя (будинку, квартири, легкового автомобіля, двох вантажівок, депозитного рахунку в банку, а також колекції картин Моне); про те, з ким залишиться проживати пес породи Лабрадор Ретривер на прізвисько Денвер, подарований їм на весілля. Для вирішення зазначених питань сторони вирішили звернутися до медіатора, яким обрали адвоката Іванова П. М.

Яка суть медіаційних процедур? Які вимоги висуваються до медіатора відповідно до міжнародних стандартів у цій сфері? Чи може медіатором бути суддя, адвокат, викладач кафедри цивільного процесу? Проведіть модельну медіаційну процедуру.

ТЕМА 5. Національні практики альтернативного розгляду цивільно-правових спорів

(розрахована на 2 практичних заняття)

Питання для обговорення

1. Переговори та претензійний порядок розгляду справи в системі альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів
2. Мед-арб та арб-мед як комбіновані способи альтернативного розгляду цивільно-правових спорів
3. Судовий міні-розгляд в системі способів альтернативного розгляду цивільно-правових спорів
4. Приватний суд в системі способів альтернативного розгляду цивільно-правових спорів
5. Колаборативні процедури в системі способів альтернативного розгляду цивільно-правових спорів
6. Партисипативні процедури в системі способів альтернативного розгляду цивільно-правових спорів
7. Попередня незалежна оцінка матеріалів справи та експертна оцінка в системі способів альтернативного розгляду цивільно-правових спорів
8. Попередній суд присяжних в системі способів альтернативного розгляду

цивільно-правових спорів

9. Інститут омбудсмена з правових питань в системі способів альтернативного розгляду цивільно-правових спорів.

4. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ»

1. Детермінанти формування альтернативного розгляду цивільно-правових спорів як окремого сегменту юридичної практики в у II половині XX століття.

2. Альтернативний розгляд цивільно-правових спорів як окрема форма захисту порушених, невизнаних та оспорюваних прав, свобод та інтересів.

3. Альтернативний розгляд цивільно-правових спорів та цивільне судочинство.

4. Альтернативний розгляд цивільних справ та міжнародні стандарти справедливого судочинства.

5. Договірні-процесуальних характер відносин з альтернативного розгляду цивільних справ.

6. Альтернативний розгляд цивільних справ у контексті сучасної концепції приватного процесуального права.

7. Поняття, ознаки та система способів альтернативного розгляду цивільних справ.

8. Прості та комбіновані способи альтернативного розгляду цивільних справ

9. Досудові та присудові способи альтернативного розгляду цивільних справ.

10. Інституціональні та неінституціональні способи альтернативного розгляду цивільних справ.

11. Змагальні, консенсуальні та рекомендаційні способи альтернативного розгляду цивільних справ.

12. Наднаціональні та національні способи розгляду цивільних справ.

13. Принципи альтернативного розгляду цивільних справ

14. Джерела правового регулювання альтернативного розгляду цивільних справ.

15. Особливості правового регулювання альтернативного розгляду цивільних справ в Україні

16. Загальна характеристика «Зеленої книги з питань альтернативного вирішення спорів у цивільних та комерційних справах».

17. Загальна характеристика Директиви 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради від 21.05.2008 р. «Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах»

18. Загальна характеристика третейського судочинства, значення третейського розгляду цивільно-правових спорів.

19. Поняття та правовий статус третейського суду.

20. Загальна характеристика Закону України «Про третейські суди».

21. Види третейських судів.

22. Принципи третейського судочинства.
23. Вимоги до форми і змісту позовної заяви, що подається до третейського суду.
24. Компетенція третейських судів.
25. Порядок розгляду справ третейським судом.
26. Третейський розгляд цивільно-правових спорів громадян.
27. Третейський розгляд господарських спорів.
28. Рішення третейського суду.
29. Проведення у справах про оскарження рішень третейських судів.
30. Проведення у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів.
31. Постійно діючі третейські суди з розгляду спорів між суб'єктами права різних країн.
32. Розвиток міжнародного комерційного арбітражу.
33. Поняття міжнародного комерційного арбітражу як альтернативного способу вирішення спорів.
34. Види міжнародного комерційного арбітражу.
35. Переваги розгляду зовнішньоекономічних спорів в міжнародному комерційному арбітражі.
36. Уніфікація міжнародного комерційного арбітражу.
37. Делокалізація міжнародного комерційного арбітражу.
38. Джерела правового регулювання міжнародного комерційного арбітражу.
39. Загальна характеристика Женевського протоколу про арбітражні застереження 1923 р., сфера його застосування.
40. Загальна характеристика Женевської конвенції про приведення до виконання іноземних арбітражних рішень 1927 р., сфера її застосування.
41. Загальна характеристика Європейської Конвенції про зовнішньоторговельний арбітраж (Женева, 1958 та 1961 р.), сфера її застосування.
42. Конвенція про визнання і приведення у виконання іноземних арбітражних рішень (Нью – Йорк, 1958р.).
43. Московська конвенція про вирішення арбітражним шляхом цивільно-правових спорів, які витікають з відносин економічного і науково-технічного співробітництва 1972 р. та Київська конвенція про порядок вирішення спорів, пов'язаних зі здійсненням господарчої діяльності 1992 р., сфера їх застосування.
44. Арбітражний Регламент Міжнародної Торгової Палати (МТП) 2012 р., сфера його застосування.
45. Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ 1976 р. (із змінами та доповненнями 2010 р.).
46. Загальна характеристика Типового Закону ЮНСІТРАЛ "Про міжнародний торговий арбітраж", його значення.
47. Закон України "Про міжнародний комерційний арбітраж". Характеристика його основних положень.
48. Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України.

49. Допустимість третейського розгляду зовнішньоекономічних спорів.
50. Поняття, правова природа, види арбітражної угоди.
51. Умови дійсності арбітражної угоди.
52. Докази у міжнародному комерційному арбітражі
53. Арбітражні витрати.
54. Забезпечувальні заходи в міжнародному комерційному арбітражі.
55. Рішення (AWARD) та інші постанови міжнародного комерційного арбітражу.
56. Зміст арбітражної угоди. Обов'язкові та факультативні умови арбітражної угоди.
57. Стадії арбітражного процесу .
58. Судова юрисдикція та арбітрабельність цивільних справ по зовнішньоекономічним спорам.
59. Компетенція Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України.
60. Порядок розгляду справ міжнародним комерційним арбітражем.
61. Судовий контроль за арбітражними рішеннями.
62. Підстави для скасування арбітражного рішення.
63. Повноваження компетентного державного суду щодо арбітражного рішення.
64. Поняття визнання і приведення у виконання іноземного арбітражного рішення.
65. Способи виконання іноземного арбітражного рішення.
66. Підвідомчість і підсудність справ про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.
67. Порядок розгляду заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.
68. Підвідомчість і підсудність справ про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу.
69. Порядок розгляду заяви про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу.
70. Загальна характеристика процедур медіації, їх значення.
71. Загальна характеристика Європейського кодексу поведінки медіатора.
72. Поняття медіації, її види.
73. Вимоги до медіатора та його статус.
74. Присудова медіація, її особливості.
75. Досудова (зовнішня) медіація, її особливості.
76. Медіаційна угода.
77. Принципи медіаційної процедури.
78. Стадії медіаційної процедури.
79. Регуляторні аспекти впровадження процедур медіації.
80. Особливі національні практики альтернативного розгляду цивільних справ.
81. Переговори та претензійний порядок розгляду справи в системі альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів
82. Судовий міні-розгляд як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

83. «Суд з багатьма дверима» як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

84. Приватний суд або «суддя на прокат» як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

85. Спрощений суд присяжних як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

86. Попередня незалежна оцінка матеріалів справи та експертна оцінка в системі способів альтернативного розгляду цивільно-правових спорів

87. Інститут омбудсмена з правових питань як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

88. Спільний правовий процес або колаборативна процедура як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

89. Партисипативні процедури як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

90. «Мед-арб» та «арб-мед» як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Alternative Dispute Resolution Act of 1998. – Pub. L. No. 105-315, 112 Stat. 2994 (28 U.S.C.A. § 652) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.readbag.com/epa-adr-adra-1998>.

2. Civil Code of France [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20060406>

3. Civil Procedure Rules of 1998. – [No. 3132 \(L. 17\)](#) U.K. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukxi/1998/3132/contents/made>.

4. Décret № 2010-1165 du 1er octobre 2010 relatif à la conciliation et à la procédure orale en matière civile, commerciale et sociale [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000022876459&fastPos=1&fastReqId=736878083&categorieLien=id&oldAction=rechTexte>

5. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.mediacia.com/files/Documents/Directive_2008_en.pdf

6. European Code of Conduct for Mediators [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf

7. Green Paper on Alternative Dispute Resolution in Civil and Commercial Law [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52002DC0196>

8. Federal Rules of Civil Procedure of USA [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp>.

9. Loi № 2010-1609 du 22 décembre 2010 relative à l'exécution des décisions de justice, aux conditions d'exercice de certaines professions réglementées et aux experts judiciaires [http](http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000023273986&fastPos=1&fastReqId=949552130&categorieLien=id&oldAction=rechTexte) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000023273986&fastPos=1&fastReqId=949552130&categorieLien=id&oldAction=rechTexte.

10. Recommendation Rec(2001)9 of the Committee of Ministers to member states on alternatives to litigation between administrative authorities and private parties [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediation-ural.com/index.php/normativact/346-rec20019>

11. World Intellectual Property Organization Arbitration Rules of 2014 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/amc/en/arbitration/rules/newrules.html>

12. World Intellectual Property Organization Expert Determination Rules of 2014 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/amc/en/expert-determination/rules/newrules.html>.

13. World Intellectual Property Organization Mediation Rules of 2014 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/amc/en/mediation/rules/newrules.html>

14. Белоглавок О. Правовий характер міжнародного арбітражного розгляду у торговельних справах та прояви конфліктів між правовими культурами [Текст] / О. Белоглавок // Право України. – 2011. - №1, с.22-37.

15. Винокурова Л. Міжнародний комерційний арбітраж і Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті»: деякі проблеми застосування [Текст] / Л. Винокурова // Право України. – 2011. - №1, с. 57-67.

16. Винокурова Л. Порядок розгляду спорів у міжнародному комерційному арбітражі [Текст] / Л. Винокурова // Право України. – 2011. - №1, с. 79-97.

17. Вишне夫斯基 А. Альтернативное разрешение споров в современном зарубежном банковском праве [Текст] / А. Вишне夫斯基 // Хозяйство и право. – 2011. - №3. – С.60-61 та ін.

18. Комаров В.В. Правовий статус арбітра міжнародного комерційного арбітражу [Текст] / В.В. Комаров // Право України. – 2011. - №1, с. 108-122.

19. Комаров В.В. Комаров В.В. Международный коммерческий арбитраж [Текст] / В. В. Комаров. – Х. : Основа, 1995. – 301 с.

20. Комаров В.В. Международный коммерческий арбитраж [Текст] / В.В. Комаров, В.Н. Погорецкий . – Х.: Право, 2009. – 164.

21. Кравцов С.О. Судовий контроль дійсності арбітражної угоди [Текст] / С.О. Кравцов // Юридична України. – 2012. - №3, с.79-85.

22. Кравцов С.О. міжнародний комерційний арбітраж та національні суди: Монографія [Текст] / С.О. Кравцов. - Х.: Право, 2014. – 232 с.

23. Крупчан О. Міжнародні стандарти категорії «публічний порядок» у сфері міжнародного комерційного арбітражу та її визначення у законодавстві та правозастосовній практиці України [Текст] / О. Крупчан // Право України. – 2011. - №1, с. 150-160.

24. Курочкин С. А. Дискуссия о частном процессуальном праве [Текст] / С.А. Курочкин // Арбитражный гражданский процесс. – 2011. - №1. – С. 38 - 43;
25. Литвиненко З. Подання позову до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України [Текст] / З. Литвиненко // Право України. – 2011. - №1, с. 67-79.
26. Махтельд Пель Приглашение к медиации. Практическое руководство о том, как эффективно предложить разрешение конфликта посредством медиации [Текст] / Пель Махтельд. – Москва: ООО «Межрегиональный центр управленческого и политического консультирования», 2009. – С. 201-205;
27. Побірченко І. Діяльність міжнародного арбітражу в Україні та його міжнародні зв'язки [Текст] / І. Побірченко // Право України. – 2011. - №1, с. 8-22.
28. Притика Ю. Забезпечувальні заходи в міжнародному комерційному арбітражі [Текст] / Ю.Д. Притика // Право України. – 2011. - №1, с. 139-150.
29. Притика Ю.Д. Зміст та класифікація принципів медіації [Текст] / Ю.Д. Притика // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2010. - №10. – С. 86-92.
30. Ричбелл Д. Пять шагов на пути к миру: медиация в коммерческих спорах [Текст] / Д. Ричбелл // Медиация и право. – 2009. - №1. – С. 31-37.
31. Сахнова Т.В. Судебные процедуры (о будущем цивилистического процесса) [Текст] / Т.В. Сахнова // Арбитражный и гражданский процесс. – 2009. - №3 та ін.
32. Севастьянов Г.В. Альтернативное разрешение споров – частное процессуальное право [Текст] / Г.В. Севастьянов // Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса. – 2007. – №6. – 2008.
33. Селівон М. Взаємодія судової влади з міжнародним комерційним арбітражем [Текст] / М. Селівон // Право України. – 2011. - №1, с. 130 -139.
34. Сліпачук Т. Практичні аспекти процесу доказування у міжнародному комерційному арбітражі [Текст] / Т. Сліпачук // Право України. – 2011. - №1, с. 122-130.
35. Ткачук, О. С. Альтернативне вирішення спорів як форма захисту цивільних прав, свобод та інтересів [Текст] / О. С. Ткачук // Проблеми законності. – Вип. 133. – С. 20-31
36. Чирич О. Право міжнародного торгового арбітражу вирішувати питання щодо власної юрисдикції [Текст] / О. Чирич // Право України. – 2011. - №1, с. 97-108.